

Ogród Balsamiczny II. Warsztaty queerekologiczne dla senierek z Mysłowic i Tychów

Agata Szymanek <https://orcid.org/0000-0002-8979-5166>

Akademia Sztuk Pięknych w Katowicach

e-mail: donarossa@gmail.com

ORYGINALNY ARTYKUŁ NAUKOWY

Źródła finansowania publikacji / Funding acknowledgements: brak źródeł

Polityka open access / OA policy: CC BY 4.0

Informacja o konflikcie interesów / Conflict of interest: brak konfliktu interesów

Sugerowane cytowanie artykułu: Szymanek Agata (2024). Ogród Balsamiczny II. Warsztaty queerekologiczne dla senierek z Mysłowic i Tychów. *Zarządzenie w Kulturze*, 25(4), 543–558.

Abstract

Balsamic Garden II. Queer-ecological Workshops for Seniors from Mysłowice and Tychy

“Balsamic Garden II. Queer-ecological Workshops for Seniors from Mysłowice and Tychy” is an interdisciplinary project, whose goal was to invite seniors to partake in a conversation about queer culture. The project was based on the ecosystemic approach, as its creators paid special attention to the multilevel relationships, such as those established between the participants and the local ecosystems, or the environment of the engaged institutions and organizations. The present article describes the project goals, undertaken actions as well as developing partnerships, including the collaboration with Kolektyw Śląsk Przegięty (The Queer Silesia Collective). Discussed were the key actions such as botanic walks focused on the observation of the local biodiversity as well as the presentation of The Queer Silesia Collective’s archives and the outcome of the Queer Literary Club. The project - using nature as a space for searching for openness and diversity - highlights the potential of queer ecology as an effective tool in breaking down cultural and social barriers.

Keywords: ecology, seniors, queer culture, Silesia

Queerekologie badają relacje panujące w ekosystemach przez pryzmat teorii queer. Ze względu na to, że wspierają pluralistyczną wyobraźnię, mogą być używane jako narzędzie pedagogiczne w różnych projektach społecznych i artystycznych. Twórczynie projektu „Ogród Balsamiczny II. Warsztaty queerekologiczne dla seniorów

i senierek z Mysłowic i Tychów”, wykorzystując przyrodę jako przestrzeń do poszukiwania otwartości i różnorodności, zaproponowały uczestnikom i uczestniczkom wspomnianej inicjatywy rozmowy o kulturze queer.

Projekt został zainicjowany przez naszą Fundację Otwarta Przestrzeń Mysłowice. Jest to organizacja, która tworzy integracyjne projekty społeczne, łączące podejście artystyczne i edukacyjne. Warsztaty zrealizowano w ramach dofinansowania Metropolii GZM i programu „Spójnik!”, a cała inicjatywa dzięki swojej interdyscyplinarności została uwzględniona w oficjalnej aplikacji Katowic do Europejskiej Stolicy Kultury 2029.

Zaprosiliśmy osoby seniorskie z Mysłowic i Tychów do udziału w spotkaniach, które w głównej mierze polegały na spacerach ekologicznych oraz zdobywaniu wiedzy o ziołach i innych lokalnych roślinach. Koncepcja projektu opierała się na myśleniu ekosystemowym, co manifestowało się poprzez budowanie złożonych zależności na różnych poziomach. Relacje te obejmowały np. interakcje między seniorkami z dwóch różnych miejscowości, a także stosunek osób zaangażowanych w projekt do lokalnych ekosystemów, takich jak obszar zalewu Wesoła Fała na granicy Mysłowic i Katowic czy ekosystem Ogródka Muzeum Miejskiego w Tychach, wraz z siecią zależności panującą w całej instytucji. Warsztaty odbywały się w bliskich naturalnych obszarach, gdzie wspólnie badaliśmy ich kontekst historyczny oraz porastającą je przyrodę.

Partnerstwa

Podczas tworzenia projektu kluczowe było dla nas budowanie sieci współpracy z lokalnymi instytucjami, organizacjami oraz inspirującymi osobami, co miało na celu stworzenie przestrzeni do spotkań różnych środowisk. Już na etapie formowania grupy docelowej chcieliśmy umożliwić uczestniczkom poznanie nowych ludzi, dlatego zaprosiliśmy seniorki z dwóch sąsiednich miast. Jedna część grupy była związana z Klubem Senior+ w Tychach, a druga ze słuchaczkami Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Mysłowicach.

Podczas składania wniosku do programu „Spójnik!” nawiązałyśmy współpracę z kolektywem Śląsk Przegięty. Kamil Cebula i Justyna Gwóźdź pomogli nam opracować program warsztatów z perspektywy queer, który obejmował prezentację archiwum Śląska Przegiętego połączoną z wegańską kuchnią społeczną oraz organizację „Przegiętego Saloniku Literackiego”. Śląsk Przegięty to kolektyw, który od 2018 roku aktywnie działa na rzecz tworzenia przestrzeni wspierających społeczność LGBT+ w regionie. Grupa promuje kulturę queer na Śląsku oraz bada i upowszechnia lokalną historię queer. Kolektyw organizuje wydarzenia, warsztaty i imprezy takie jak „Przegięte Bingo”. Ponadto angażuje się w organizację Marszu Równości w Katowicach.

W działania „Ogrodu Balsamicznego II” włączyło się także Muzeum Miejskie w Tychach wraz z pracownikami i pracowniczkami: Jakubem Skuchą, Natalią Sitko, Agnieszką Woszczyńską oraz Gabrielą Oleksy. Udostępniło ono nam przestrzeń ogródka, w którym odbył się „Przezięty Salonik Literacki” oraz piknik, a także wsparło nas promocyjnie. Wydarzenie to było dostępne dla szerszej publiczności, co w wyjątkowy sposób pokazało otwartość instytucji na organizowanie spotkań, na których poruszana jest tematyka równościowa. W inicjatywie tej uczestniczyły również osoby związane z lokalną queerową organizacją Tychy Osiedle Q.

Kluczowym elementem projektu była nasza współpraca z edukatorką i biologką, Natalią Zdrzałek, związaną ze Śląskim Ogrodem Botanicznym. Przeprowadziła ona trzy spacerobotaniczne, podczas których ważne było przedstawienie naukowej wiedzy na temat bioróżnorodności oraz spojrzenie na queerekologię z perspektywy botanicznej. Wiedza badaczki pozwoliła nam zmysłowo doświadczać bliskości różnych roślin, odkrywać ich smaki i zapachy.

Dokumentację fotograficzną, która w wyjątkowy sposób wypromowała nasz projekt, wykonał Artur Pławski. Jego zdjęcia uchwyciły najciekawsze i najbardziej istotne momenty projektu, pokazując wielowymiarowy charakter wydarzeń. W swoich fotografiach zwraca on uwagę na interesujące detale, gesty oraz ujęte z niezwykłą wrażliwością relacje między ludźmi a światem przyrody.

fot. Artur Pławski

Spotkania

Warsztaty odbyły się między majem a lipcem 2024 roku i miały na celu zwiększenie świadomości na temat otaczających nas ekosystemów oraz zaspokojenie potrzeb społecznych, edukacyjnych, a także zdrowotnych uczestniczek. Chciałyśmy tym samym, aby seniorki i wszystkie osoby zaangażowane w realizację projektu doświadczyły różnych metod wspólnego uczenia się. W ramach tej inicjatywy wymienialiśmy się wiedzą na temat przepisów i poznawaliśmy nowe słowa poprzez rozmowy i zadawanie pytań. Uczyliśmy się, spacerując i obserwując rośliny oraz zwierzęta, a także przeprowadzałyśmy artystyczne eksperymenty. Na przykład podczas spotkania na Trójkącie Trzech Cesarzy poprosiłyśmy uczestniczki, aby spróbowały uchwycić pojęcie bioróżnorodności w fotografii, robiąc zdjęcia swoimi telefonami. Dyskusje o kulturze queer oraz spotkania z osobami z kolektywu pomagały rozwijać zrozumienie i akceptację. Wszystkie te działania miały wzmacniać świadomość współczesnej przestrzeni społecznej i ekologicznej, co wpływa na poczucie osobistego dobrostanu.

Równocześnie projekt oddziaływał na osoby, które nie były bezpośrednimi uczestnikami warsztatów, ale przyczyniły się do ich organizacji. W Polsce istnieje silny stereotyp seniora/seniorki jako jednostki zamkniętej. Nasza inicjatywa pozwoliła nam zrozumieć, że zorganizowanie zajęć poświęconych kulturze queer dla osób starszych nie jest trudne, ale z pewnością wymaga wrażliwego podejścia do wszystkich zaangażowanych w projekt grup i ich potrzeb. Jak stwierdził Kamil:

W tym projekcie starsze osoby uczyły się od młodszych, ale również młodsze od starszych, na przykład podczas spotkania na Trójkącie Trzech Cesarzy, gdzie seniorki opowiadały o historii tego miejsca. Żyjemy w tym samym świecie, ale nasze perspektywy się różnią, dlatego warto zadawać pytania, gdy czegoś nie rozumiemy, i być dostępnym/dostępna, aby odpowiedzieć na pytania innych osób.

W tym kontekście istotne jest pytanie o to, jakiego języka używać, aby rozmawiać o kulturze queer z seniorami i seniorkami. Podczas naszych dyskusji czasem pojawiały się terminy zaczerpnięte z języka angielskiego lub słowa zrozumiałe tylko w określonych kręgach, które mogły być niejasne dla starszych osób, a przez to wymagały dodatkowego wyjaśnienia. Równocześnie, jak zauważa Paweł Wątroba, kluczowe jest unikanie innego traktowania seniorów i senierek.

W trakcie przygotowania do spotkania pytałem kilku osób, w tym arteterapeutki Dominiki Malskiej, która również pracuje w Kronice, czy seniorki potraktować jakoś inaczej. Dominika powiedziała, że właśnie nie, że brakuje takich działań, które nie podchodzą do osób seniorskich w sposób pobłażliwy. Dlatego program „Przejętego Saloniku Literackiego” przygotowaliśmy tak, jakbyśmy go prezentowały w naszej queerowej bańce.

Pierwsze spotkanie: Ośrodek Wypoczynkowy Paprocany w Tychach

Pierwsze spotkanie odbyło się na dzikiej plaży Ośrodka Wypoczynkowego Paprocany w Tychach. Chciałyśmy, aby ułatwiło ono zapoznanie się wszystkich osób. Kluczowym elementem był spacer botaniczny prowadzony przez Natalię Zdrzałek, podczas którego zbierałyśmy rośliny na wywar ziołowy. Nie miałyśmy zaplanowanego kierunku wyprawy, wspólnie decydowałyśmy, w którą stronę się poruszać. Był moment, kiedy weszłyśmy w zarośla i nie mogłyśmy iść dalej – właśnie tam udało nam się zebrać liście poziomek.

Do wywaru użyłyśmy m.in. pokrzywy zwyczajnej, babki lancetowatej, liści poziomki pospolitej, liści maliny właściwej, kwiatów bzu czarnego i gałązek świerkowych. Podczas gdy wywar gotował się na ognisku, dzieliłyśmy się historiami, których motywem przewodnim były rośliny. Okazało się, że panie z Mysłowic i Tychów mają wspólne wspomnienia, a niektóre z nich mogły odnowić dawne znajomości.

fol. Artur Pławski

Drugie spotkanie: Fundacja Otwarta Przestrzeń Mysłowice. Archiwum Śląska Przegiętego

Podczas drugiego spotkania zaprosiłyśmy uczestniczki do Fundacji Otwarta Przestrzeń Mysłowice przy ul. Grunwaldzkiej w Mysłowicach, gdzie Kamil i Justyna opowiedzieli, jak uformował się kolektyw „Śląsk Przegięty”, jakie są główne obszary jego działania, oraz przedstawili związane z nim archiwum, w którym znajdują się

identyfikatory z różnych wydarzeń, zdjęcia, fragmenty wywiadów, artykuły opublikowane w czasopiśmie. W trakcie rozmowy ważne było wyjaśnienie znaczenia najważniejszych słów, czyli *przeginać*, *queer* czy *drag*.

Podczas spotkania dzieliłyśmy się również przepisami na wegańskie potrawy. Seniorki otrzymały stworzoną przez kolektyw książeczkę kulinarną, która zawierała przepisy na bazie produktów sezonowych, np. na fasolkę szparagową w pomidorowym sosie, tofu do wszystkiego i zapiekane papryki.

fot. Artur Pławski

Następnie udałyśmy się do Parku Promenada w Mysłowicach, znajdującego się niedaleko siedziby Fundacji. Przy wejściu przechodziłyśmy pod łukiem architektonicznym, który tworzy budynek o nazwie Przewiązka, będący dawną siedzibą Biura Emigracyjnego.

Zachowane do dziś zadrzewienia w rejonie Promenady tworzą aleję obsadzoną klonami pospolitymi, jaworami, lipami, grabami i kasztanowcami – to tą trasą spacerowałyśmy. Park rozciąga się w kierunku Czarnej Przemszy, gdzie znajdują się otwarte przestrzenie. Obecnie, w wyniku osiadania gruntu, te tereny przekształciły się w podmokłe łąki, więc utworzono tam oczka wodne. Obszar ten jest cennym miejscem dla różnorodności biologicznej, przyciągającym liczne gatunki ptaków, takich jak łyski, kaczki krzyżówki czy kokoszki wodne (Promenada, 2025). W parku Promenada znajdują się zewnętrzne grille, na których upiekłyśmy tofu, dynie, bakłażany, kukurydze, buraki, cukinie, papryki i brązowe pieczarki.

fot. Artur Plawski

fot. Artur Plawski

Trzecie spotkanie: Trójkąt Trzech Cesarzy w Mysłowicach

Trzecie spotkanie odbyło się w miejscu znanym jako Trójkąt Trzech Cesarzy, gdzie historycznie spotykały się terytoria Austrii, Niemiec oraz Prus – obecnie jest to styk Jaworzna, Sosnowca i Mysłowic. W tym urokliwym miejscu delty rzecznej Czarna Przemsza łączy się z Białą Przemszą. Obszar ten częściowo porasta dzika natura, a częściowo zagospodarowano go przez nowe zasadzenia. Na tym terenie znajduje się pomnik z tablicą pamiątkową ustanowioną w dniu, gdy Polska została członkiem Unii Europejskiej.

W przeszłości było to miejsce turystyczne, cenione za swoją wielokulturowość i rozwijający się tu handel, przyciągające tygodniowo kilka tysięcy osób. Trójstyk Cesarstw, jak popularnie mówiono, oferował turystom wiele atrakcji. Można było spacerować wzdłuż promenady, korzystać z rejsów parowcem wzdłuż rzeki Przemszy czy oglądać panoramę z wieży widokowej, zwanej wieżą Bismarcka. Jak przekazała nam pani Urszula, uczestniczka projektu, w Mysłowicach przed 1914 rokiem było około 120 kawiarni i restauracji. To miejsce służyło jako przestrzeń, gdzie krzyżowały się różne kultury.

Uczestniczki spotkania brały też udział w grze terenowej przygotowanej przez Natalię. Gra dotyczyła bioróżnorodności i obejmowała łamigłówki ukryte w różnych miejscach terenu. Zadania pokazywały sieć połączeń między ludźmi i całymi ekosystemami. Jedną z zagadek odnosiła się do liczby gatunków pszczoł występujących w Polsce. Zaskakujący może być fakt, że jest ich ponad 400, podczas gdy większość z nas potrafiła wymienić tylko jeden – pszczołę miodną.

fot. Artur Pławski

W trakcie spotkania obserwowaliśmy także motyle, więzówkę błotną, pędy chmielu oraz wierzby. Natalia zwróciła naszą uwagę na inwazyjne gatunki, takie jak nawłóć kanadyjska, robinia akacjowa czy rdestowiec ostrokończysty, podkreślając, jak krucha może być równowaga ekosystemów, a sposobem na jej wzmocnienie jest wspieranie bioróżnorodności. Część grupy zajęła się przygotowywaniem zupy z zebranych pokrzyw, z dodatkiem ziemniaków, cebuli i marchwi. Gdy oczekiwałyśmy na potrawę, rozmawiałyśmy o znaczeniu słowa „queerekologie”, łącząc perspektywy Natalii, Justyny, Kamila oraz własne przemyślenia uczestniczek.

fot. Artur Pławski

Czwarte spotkanie: Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie

Śląski Ogród Botaniczny w Mikołowie-Mokrem jest jednym z najważniejszych przedsięwzięć tego typu w Polsce. Projekt ten rozpoczęto w połowie lat 90., a lokalizacja na terenie dawnej jednostki wojskowej została wybrana ze względu na unikatowe walory przyrodnicze terenu. Na miejscu dawnych schronów powstał budynek Centrum Edukacji Przyrodniczej i Ekologicznej z wieżą widokową, oferujący sale audiowizualne, bibliotekę, Bank Nasion, laboratoria, pracownie dydaktyczne oraz fitotron do badań nad rozwojem roślin w kontrolowanych warunkach klimatycznych. Ścieżki edukacyjne prowadzą przez kolekcje roślinne, w tym drzewa i krzewy ozdobne, a także rośliny przybrzeżne i wodne.

Podczas tego spotkania wspólnie odwiedziłyśmy Ogród Czerwony, który jest częścią większej kolekcji obejmującej Ogród Tarasowy, Kolekcję Traw Ozdobnych,

Ogród Kwietny, Kolekcję Dendrologiczną oraz Ericarium. Dotarliśmy ścieżką przyrodniczą do kamieniołomu, gdzie znajdują się wapienniki, czyli piece do wypalania wapnia. W trakcie spaceru zatrzymałyśmy się przy tablicach edukacyjnych, przedstawiających alternatywne metody upraw. Obecnie w przemyśle rolniczym dominują monokultury, czyli pustynie bioróżnorodności. Jako przykłady pozytywnych praktyk można wymienić zadrzewienie śródpolne z takimi roślinami jak tarnina, dzika róża czy leszczyna, które zwiększają bioróżnorodność oraz oferują różnym stworzeniom dom i schronienie.

fot. Artur Pławski

Piąte spotkanie: „Przejęty Salonik Literacki”, Muzeum Miejskie w Tychach

„Przejęty Salonik Literacki” to jedno z kluczowych wydarzeń „Ogródu Balsamicznego II”. Spotkanie odbyło się w ogródku Muzeum Miejskiego w Tychach, a jego główną częścią było czytanie performatywne w wykonaniu Duperelli i Patryka Chromika. Patryk odczytał wybrane fragmenty prozy Isaaca Asimova oraz Ursuli K. Le Guin, które przedstawiały spojrzenie na tożsamość i rolę płci w fantastycznych ekosystemach. Ursula K. Le Guin jest uznawana za jedną z ważniejszych autorek amerykańskiej literatury fantastycznej i *science fiction*, w swoich dziełach często koncentruje się na wyobrażonych strukturach społecznych i ekologicznych. Z kolei Isaac Asimov znacząco wpłynął na rozwój literatury *science fiction* zarówno przez swoje prace popularnonaukowe, jak i powieści oraz opowiadania. W swoich

tekstach często przedstawia złożone systemy społeczne, ekonomiczne i ekologiczne, co w kontekście bioróżnorodności jest szczególnie interesujące.

Patryk przybliżył również osobom uczestniczącym poezję Walta Whitmana, pochodzącą z cyklu poetyckiego *Żdźbła trawy*. Ten zbiór charakteryzuje się głębokim zrozumieniem związku człowieka z przyrodą. Poezja wspomnianego artysty była rewolucyjna ze względu na swoje odniesienia do cielesności i seksualności.

Duperella zaprezentowała wiersze Opal Ćwikły, A.A. Biczysko, Adu Rączki i Marcina Niewirowicza, których autorki i autorzy przedstawiają charakter polskiej poezji queerowej. Odczytane utwory odnosiły się do queerowej tożsamości, życia w Polsce - środowisku, które często jest nieprzyjazne i trudne, i queerowej erotyki.

Paweł Wątroba, który podczas spotkania wystąpił w dragu jako Duperella, ocenia wydarzenie:

Reakcje senierek na czytanie performatywne odbieram pozytywnie. Seniorki słuchały uważnie tego, co przygotowaliśmy, nikt nie wyszedł, seniorki były nieoceniające. Oczywiście w tym spotkaniu bardziej chodziło o konfrontację, niż żeby wszystkim się podobało. Po czytaniu pojawiły się dyskusje. Panie zwróciły uwagę na przykład na przekleństwa, które były obecne w tekstach, ale wulgaryzmy to nie jest coś typowego tylko dla queerowej poezji. Język poezji współczesnej ogólnie nie stroni od wulgaryzmów.

Kolejną częścią spotkania były sesja fotograficzna oraz piknik. Osoby z kolektywu przyniosły różne akcesoria z występów dragowych, takie jak niebieskie futro, maski, okulary, a seniorki miały okazję je przymierzyć i zrobić wspólne zdjęcia.

fol. Artur Plawski

fot. Artur Pławski

Szóste spotkanie: Zalew Wesola Fala w Mysłowicach

Ostatnie spotkanie, które pozwoliło nam podsumować i zakończyć projekt, odbyło się nad zalewem Wesola Fala w Katowicach, przy granicy z Mysłowicami. Na tym obszarze rośnie wiele gatunków drzew, takich jak wierzby białe, czarne olsze, sosny, modrzewie czy brzozy. Ponadto można tam zobaczyć m.in. wrotycze, dziewanny i rośliny miododajne, z kolei fauna reprezentowana jest przez zające, bażanty, bociany, myszołowy, dzierzby i jastrzębie. W wodach zbiornika pływają płocie, karpie, okonie, szczupaki, leszcze, karasie, a wśród ptaków gniazdują kaczki krzyżówki i cyranki (Rezerwat, 2025). Naszą uwagę zwrócił chroniony w Polsce grązel żółty. Seniorki, które pochodzą z Mysłowic, zauważyły, że z każdym rokiem jest go coraz mniej. Spotkanie to zarówno stanowiło okazję do obserwacji i dokumentacji stanu lokalnej bioróżnorodności, jak i służyło do refleksji nad całym projektem oraz skutecznością przeprowadzonych działań edukacyjnych i ekologicznych. Z pewnością „Ogród Balsamiczny II” był dla wszystkich bardzo ważnym wydarzeniem.

fot. Artur Pławski

fot. Artur Pławski

Querrekologie jako narzędzie edukacyjne

Przyroda jako przestrzeń otwarta dla wszystkich stwarza doskonałą podstawę do rozważań na temat różnorodności i akceptacji, zwłaszcza w obszarze tego, co jest uznawane za naturalne, a co nie. Stacy Alaimo w swoim eseju *Eluding Capture: The Science, Culture, and Pleasure of "Queer" Animals* przeprowadza analizę odpowiedzi na pytanie o to, co mieści się w naszym pojęciu „naturalności”, i wykazuje, jak zwyczajowo większość środowiska naukowego ignorowała lub ukrywała zauważone zachowania homoseksualne u zwierząt, obawiając się ryzyka utraty reputacji, wiarygodności naukowej, pozycji akademickich czy tożsamości heteroseksualnej (Erickson, Mortimer-Sandilands 2010: 54). Z tego względu ważne jest, aby kwestionować zastane normy, a w tym kontekście poszerzać nasze rozumienie bioróżnorodności. Autorka równocześnie zwraca uwagę na to, żeby postrzegać zwierzęta, a tym samym ludzi, nie jako maszyny napędzane genetycznie, lecz jako istoty zanurzone w innych „światach” czy „naturokulturach”, jak to określa Haraway (2003), i je tworzące (Erickson, Mortimer-Sandilands 2010: 56).

Integracja tematyki queer i edukacji ekologicznej sprzyja tworzeniu bardziej inkluzywnych i zrównoważonych postaw wobec środowiska naturalnego, jednocześnie kwestionując tradycyjne podejścia i promując bardziej holistyczne sposoby myślenia o naturze i ludzkiej różnorodności. W konsekwencji uczestnicy i uczestniczki projektów społecznych lub edukacyjnych opartych na queerologii mogą stać się bardziej świadomi/świadome ekologicznie i otwarci/otwarte wobec różnorodności seksualnej oraz genderowej.

Przyroda, wykorzystując różnorodność jako kluczową strategię przetrwania i adaptacji, dostarcza wielu metafor, które można zaobserwować w bogactwie gatunków. Dla seniorów i senierek doświadczenie tej różnorodności może stać się okazją do zrozumienia, że różnorodność seksualna i genderowa jest naturalnym aspektem życia społecznego. Widząc, jak natura czerpie siłę z różnic, starsi ludzie mogą łatwiej zaakceptować i docenić różnorodność w społeczeństwie. Jednocześnie bezpośredni kontakt z przyrodą oraz zaangażowanie w jej ochronę mogą znacząco rozwijać empatię, przez co ułatwią zrozumienie i docenienie życiowych doświadczeń osób z różnych środowisk, w tym osób LGBTQ+.

Efektywność „Ogrodu Balsamicznego II” była widoczna przez cały czas trwania projektu na podstawie zaangażowania uczestniczek, co potwierdza potencjał queerologii jako narzędzia do przełamywania kulturowych i społecznych barier. Początkowo zainteresowanie tym wydarzeniem wśród senierek nie było duże, jednak z każdym kolejnym spotkaniem rosło i osiągnęłyśmy wyznaczony limit osób. Niestety, do projektu nie zgłosili się żadni panowie, co skłania nas do refleksji, w jaki sposób dotrzeć do tej grupy docelowej przy kolejnych odsłonach tej inicjatywy. Seniorki z entuzjazmem brały udział we wspólnych działaniach, rozmowach, gotowaniu i zadaniach artystycznych.

Panie wykazały zainteresowanie archiwum „Śląska Przegiętego”. Podczas spotkania na Trójkącie Trzech Cesarzy zadawały pytania oraz wypowiadały się na temat tego, jak rozumieją pojęcie queerekologii. Z kolei projekt „Przegięty Salonik Literacki” został oceniony jako trudny w odbiorze, zwłaszcza w obszarze współczesnej poezji queerowej, niemniej jednak wszystkie uczestniczki prezentowały budującą postawę wobec społeczności LGBT+. Prawie wszystkie osoby wyraziły chęć udziału w kontynuacji projektu i w tym kontekście interesujące wydaje się zaobserwowanie długoterminowych efektów edukacji queerekologicznej kierowanej do osób starszych.

fot. Artur Pławski

Uczestniczki, które brały udział w „Ogrodzie Balsamicznym II”, to: Anita, Anna, Alina, Anna, Barbara, Danuta, Elżbieta, Elżbieta, Halina, Henryka, Jadwiga, Józefa, Kazimiera, Krystyna, Łucja, Maria, Maria, Teresa, Urszula. Bardzo serdecznie im dziękujemy.

Bibliografia

- Erickson Bruce, Mortimer-Sandilands Catriona (red.) (2010). *Ecologies: Sex, Nature, Politics, Desire*. Bloomington: Indiana University Press.
- Gandy Matthew (2012). *Queer Ecology: Nature, Sexuality, and Heterotopic Alliances*, https://www.researchgate.net/publication/270028197_Queer_Ecology_Nature_Sexuality_and_Heterotopic_Alliances [odczyt: 5.01.2025].

- Promenada w Mysłowicach*. Parki i ogrody, <http://www.parki.org.pl/parki-miejskie/promenada-w-myslowicach> [odczyt: 4.01.2025].
- Rezerwat „Las Murckowski” i „Wesoła Fala” w Katowicach*. Parki i ogrody, <http://www.parki.org.pl/inne-pozostale/rezerwat-las-murckowski-i-wesola-fala-w-katow> [odczyt: 4.01.2025].
- Seymour Nicole (2013). *Strange Natures. Futurity, Empathy, and the Queer Ecological Imagination*. Champaign: University of Illinois Pres.